

За проведеними дослідженнями можна зробити такий висновок, що у 30 % досліджуваних високий рівень розвитку комунікативних здібностей. Вони мають високий рівень товариськості, дуже комунікабельні, з ними легко спілкуватися, вони мають високу потребу в спілкуванні. Це ще раз показує, що ведучий провідний вид діяльності підлітків – інтимно-особистісне спілкування. 70 % досліджуваних мають середній рівень розвитку комунікативних здібностей. Ці підлітки комунікабельні, люблять бути в центрі уваги, відмовляти в проханнях не вміють, але в деяких досліджуваних є низький рівень потреби в спілкуванні. Низький рівень комунікативних здібностей підлітка відсутній.

На основі проведеного комплексного аналізу можна стверджувати, що сучасні підлітки мають переважно високий та середній рівень розвитку потреби в спілкуванні, комунікативності, комунікативних здібностей і досить товариські, що, безумовно є позитивними факторами формування їхньої особистості. Між тим, було констатовано невелику численність школярів з низьким рівнем розвитку зазначених показників. Цей факт зазначає, що проблема пошуків шляхів розвитку комунікативних здібностей остається актуальною і в наш час. Віднаходження ефективних психологічних засобів розвитку відповідних навичок і складає перспективу наших подальших пошуків.

Список використаної літератури

1. Кон И. С. Психология ранней юности / И. С. Кон. – М.: Просвещение, 1980. – 252 с.
2. Корніяка О. М. Психологія комунікативної культури школяра / О. М. Корніяка. – К.: Міленіум, 2012. – 218 с.
3. Мудрик А. В. Общение как фактор воспитания школьников / А. В. Мудрик. – М.: Педагогика, 1984. – 112 с.
4. Якимчук Ю. В. Розвиток когнітивного компонента комунікативних здібностей у студентів вищих навчальних закладів / Ю. В. Якимчук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Психологічні науки. – 2010. – № 4. – 87 с.

УДК 159.01

М. М. Жорнова

Психологія лідерства у студентській академічній групі

Анотація. У статті розглядається феномен лідерства з психологічної та соціальної точок зору. Аналізуються різні підходи до вивчення даного явища вітчизняними та зарубіжними науковцями. Надано результати проведеного дослідження для визначення лідерських якостей особистості.

Ключові слова: лідерство, лідер, студентська група, якості лідера.

Аннотация. В статье рассматривается феномен лидерства с психологической и социальной точек зрения. Анализируются разные подходы к изучению данного явления отечественными и зарубежными учеными.

Предоставлено результаты проведенного исследования для определения лидерских качеств личности.

Ключевые слова: лидерство, лидер, студенческая группа, качества лидера.

Summary. The article deals with the phenomenon of leadership from a psychological and social point of view. It is analyzed the different approaches to the study of this phenomenon by native and foreign scientists. It is provided the results of the study conducted to determine the leadership qualities of the person.

Keywords: leadership, leader, student group, the quality of leader.

Проблема лідерства завжди була актуальною. Незважаючи на те, що даній темі присвячено досить велику кількість робіт, вона залишається відкритою і на сьогодні. Це зумовлюється тим, що лідерство як соціально-психологічний феномен є поняттям гнучким та нестабільним, яке адаптується до вимог часу та потреб суспільства, а тому потребує подальшого теоретико-емпіричного вивчення для формування цілісної характеристики особистості лідера. Особливо цікавою дана проблема є серед студентських груп, адже вони представляють собою колективи зі своїми психологічними особливостями, в яких складаються особливі взаємовідносини між студентами. На їх формування впливають різні фактори, значна роль серед яких відводиться соціально-психологічним аспектам, а саме – лідерству як одному з механізмів інтеграції студентів у групі на різних етапах її існування.

Проведене нами дослідження мало мету – визначити психологічні особливості лідерства в студентській академічній групі.

Серед вже існуючих досліджень даної проблеми вітчизняними та зарубіжними науковцями не існує єдиного визначення даного феномена. На думку К.В.Сельченюк, лідерство – багатоаспектне соціальне явище, яке проявляється в більш або менш організованих групах, які прагнуть до будь-якої загальної мети [3,с.11].

Є.М.Зайцева відмічала, що лідерство – ступінь активного впливу особистостей-членів групи на групу в цілому в напрямку здійснення групових цілей [5].

Більшістю дослідників приймається ідея про те, що лідерство – процес внутрішньої соціальної організації і управління спілкуванням та діяльністю членів групи, здійснюється спонтанно у даних групах. Це також феномен, який змінюється у часі та тісно пов'язаний із загальним поетапним розвитком групи, динамікою найважливіших сфер її життєдіяльності (О.М.Дубовська, Р.Л.Кричевський, І.Н.Лонгвінов) [2,с.120].

Дуже багато робіт з даного питання було написано зарубіжними науковцями. Ральф Стогділ с своїй праці „Довідник з лідерства“ (1974) класифікував основні уявлення про лідерство, беручи за основу одинадцять ключових ідей, що відображають різні підходи до розуміння та вивчення даного явища на протязі ХХ століття:

1. Лідерство як центр групових інтересів та процесів: ядро групової ідеї (С.Кулі), центр, на який направлені потреби, енергія, бажання та увага послідовників (Л.Бернард).

2. Лідерство як прояв особистісних рис, в якому лідер – індивід, що увібрав у себе найбільшу кількість бажаних особистісних якостей (В.Бінгем).

3. Лідерство як мистецтво досягнення згоди, де лідер має можливість впливати на послідовників та досягати поваги, лояльності та співпраці з їхнього боку. (Б.Мур, Ф.Філіпс, Ф.Олпорт та ін.).

4. Лідерство як дія та поведінка. Дж.Хемфілл запропонував розуміти лідерство як поведінку індивіда, що направлена на управління діяльністю групи.

5. Лідерство як інструмент досягнення цілі та результату: може бути виявлено на основі ефективного впливу на дії послідовників при досягненні загальної групової цілі (Р.Кеттел), а також існує у вигляді людського фактору, який згуртовує групу та мотивує її (К.Девіс).

6. Лідерство як результат групової взаємодії, в процесі якої люди добровільно об'єднуються навколо успішної людини та визнають, що вона є носієм цілей, програм та методів дій (П.Друкер, С.Браун).

7. Лідерство як вміння переконувати, а не за допомогою примусу, що є характерним для керівництва (С.Шенк).

8. Лідерство як здійснення впливу. Згідно з Ф.Хейманом, лідерство – це процес прямої взаємодії, в результаті якої індивід впливає на поведінку інших, спонукаючи їх на досягнення певного результату.

9. Лідерство як владні відносини. Ж.Блондель визначає лідерство як владу, що здійснюється одним або декількома індивідами, з метою спонукування до певної дії, де лідер ініціює та симулює взаємодію та здійснює над цим безпосередній контроль.

10. Лідерство як результат ролевої диференціації. М.Шеріф та К.Шеріф розуміли лідерство як особливу роль одного члена групи всередині системи взаємовідносин, яка визначається взаємними очікуваннями лідера та послідовників.

11. Лідерство як ініціація та конструювання структури групи, де лідер прагне змінити поведінку послідовників та розвинути їх потреби таким чином, щоб зконструювати певну структуру групи, яка підтверджує його лідерський статус [4].

Пізніше дана класифікація була доповнена О.В.Кудряшовою ще двома моделями лідерства:

12. Лідерство як бачення перспективи.

13. Лідерство як слідування особливим цінностям, які будуть основою авторитету лідера, його визначними факторами [1, с.84].

Опираючись на наведені визначення лідерства, ми можемо стверджувати, що лідер як член групи, який спонтанно висувається на роль неофіційного керівника в умовах певної, специфічної та досить значущої ситуації, щоб забезпечити організацію спільної діяльності людей для найбільш швидкого та

успішного досягнення єдиної мети [2,с.120], повинен володіти наступними якостями:

- комунікативною компетентністю;
- справедливістю;
- енергійністю;
- ініціативністю та високою соціальною активністю;
- емоційною стійкістю;
- розумовими здібностями;
- доброзичливістю та емпатією;
- вмінням створювати умови для самореалізації послідовників тощо.

Студентський вік характеризується прагненням особистості досягнути ідентичності, а також розвивати свої особистісні якості, які стануть основою для дорослого життя. Саме лідерство є проявом високого рівня внутрішнього розвитку особистості студента.

Для проведення психологічного дослідження нами було обрано методика „Діагностика лідерських якостей“ (Е.Жарікова, Е.Крушельницького), метою якої є оцінка лідерських здібностей особистості в певних умовах. Методика була обрана у відповідності з метою роботи.

Вибірку дослідження склали 40 студентів віком від 18 до 22 років, які навчаються на 2 та 5 курсах факультету іноземних мов Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ Криворізького національного університету, серед яких 11 хлопців та 39 дівчат.

Досліджувані є найоптимальнішим варіантом для вивчення лідерства у студентській академічній групі з тієї причини, що на різних етапах навчання у ВНЗ, до студентської групи висувуються різні вимоги, а це безсумнівно впливає на функціонування явища в даній групі. Графічно отримані результати можна представити у вигляді діаграми (Рис.1)

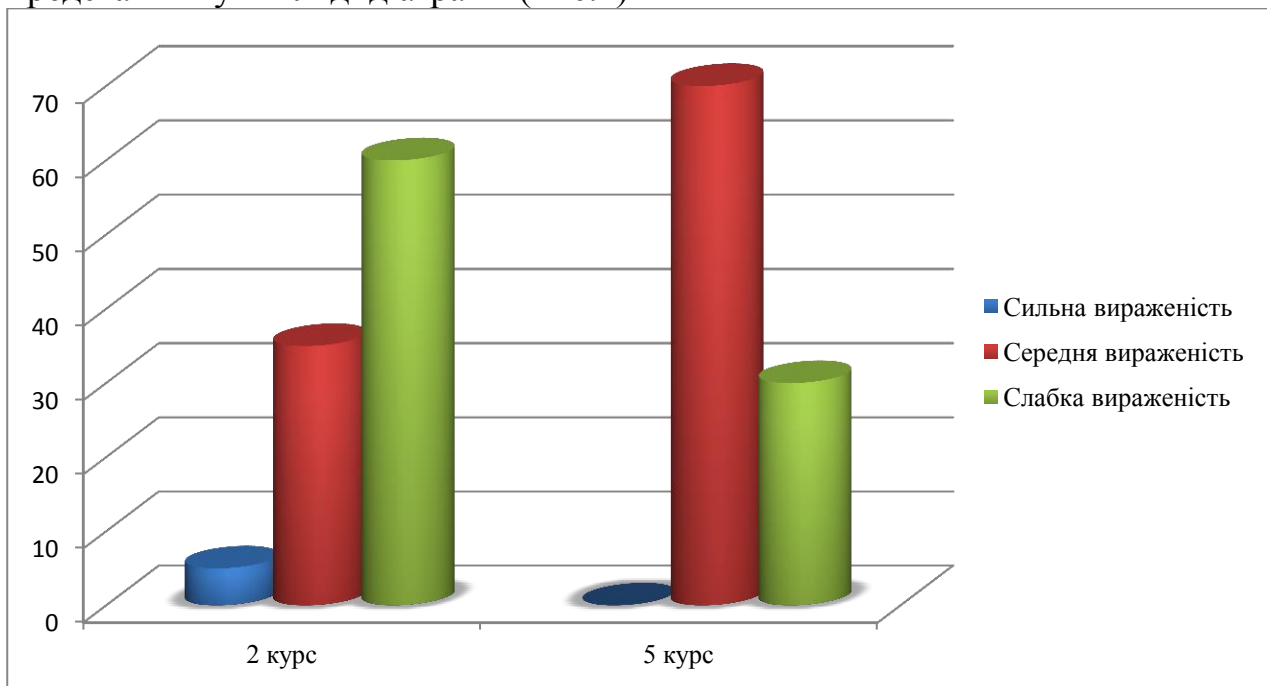

Рис.1 Діагностика лідерських якостей“ (Е.Жарікова, Е.Крушельницького)

За використаною діагностикою нами було отримано результати першої групи: сильна вираженість лідерських якостей – 5% опитуваних, середня вираженість – 35%, слабка вираженість – 60%. Переважна більшість групи ще не повною мірою усвідомлює власних здібностей, особливо якщо це стосується будь-якої організаторської діяльності, або такої, яка вимагає ініціативи у прийнятті рішень, самокритичності та волевиявлення. Незважаючи на те, що переважна більшість даної групи має слабку виражені лідерські якості, все ж майже вся група володіє ознаками наполегливості та терпеливості.

У другій групі досліджуваних не має студентів із сильно вираженими лідерськими якостями, натомість середня вираженість складає 70%, а слабка – 30%. Це можна пояснити тим, що на п'ятому році навчання у ВНЗ студенти вже більш пристосовані до вимог та умов навчального процесу, що дає їм змогу більш активно проявляти власні якості, до яких, згідно з дослідженням, можна віднести виносливість, стресостійкість, надійність, критичність мислення, ініціативність, наполегливість та емпатію.

Порівнюючи отримані результати обох груп, ми бачимо, що середній показник переважає у студентів 5 курсу, а низький – 2 курсу. Це свідчить про те, що феномен лідерства безпосередньо залежить від особистості, але дуже велику роль відіграють зовнішні фактори, вплив яких може підірвати авторитет лідера та змінити його позицію в групі, що є дуже розповсюдженим явищем в студентській академічній групі.

Список використаних джерел

1. Кудряшова Е. В. Лидерство как предмет социально-философского анализа. Диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук / Е. В. Кудряшова. – Москва, 1996. – 359 с.
2. Подоляк Л.Г. Психология вищої школи: Підручник. 2-е вид. / Л.Г.Подоляк, В.І.Юрченко. – Київ: Каравела, 2008. – 352 с.
3. Сельченко К.В. Психология лидерства: Хрестоматия / Сост. К.В.Сельченко. – Минск.: Харвест, 2004 – 368 с.
4. Stogdill R. Handbook of Leadership. A survey of theory and research. New York, 1974
5. Страхова Н.Н. Феномен лидерства в студенческих группах. – Режим доступа: <http://www.scienceforum.ru/2014/pdf/2096.pdf>

УДК 159.922.7

Жук О. С.

Конфлікти в системі «вчитель-учень»

Анотація. У статті надано загальний опис типів конфліктів та способи їх розв'язання або уникнення ненасильницьким методом під час навчання в школі. Представлено результати дослідження типів поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях.